

Biblioteca ASTRA,
Corpul B

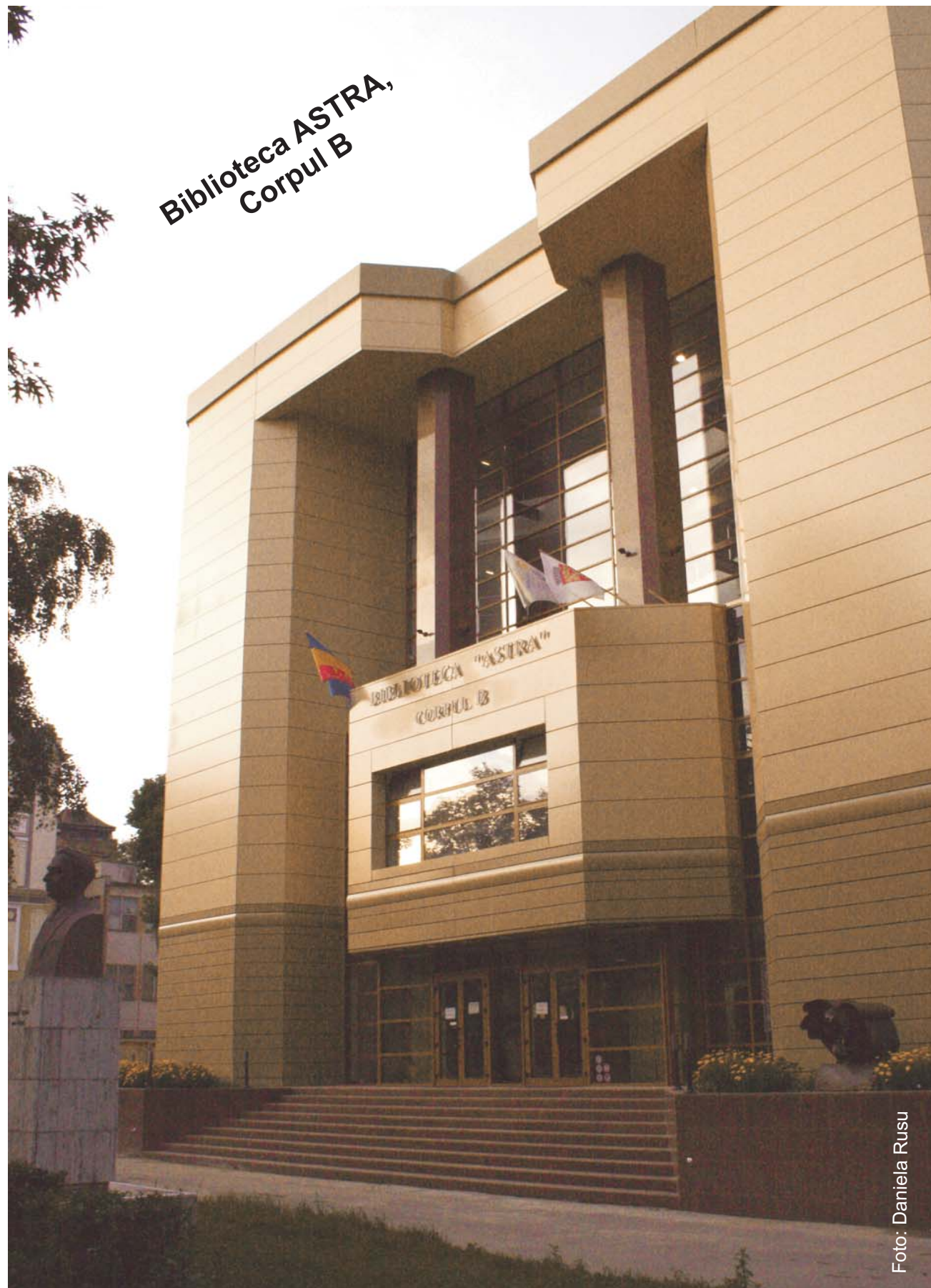
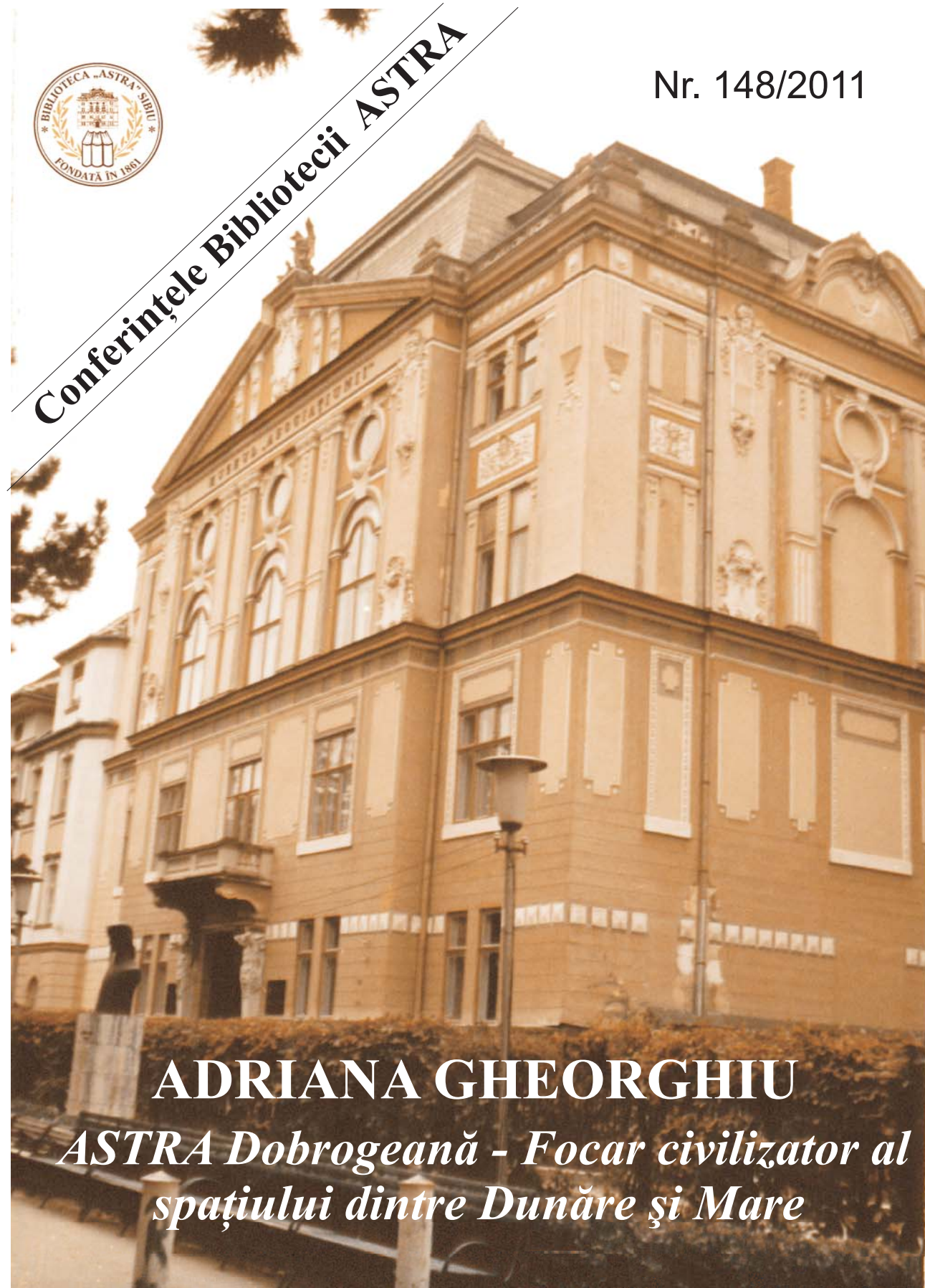

Foto: Daniela Rusu

Conferințele Bibliotecii ASTRA

Nr. 148/2011

ADRIANA GHEORGHIU
*ASTRA Dobrogeană - Focar civilizator al
spațiului dintre Dunăre și Mare*

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Conferințele Bibliotecii ASTRA:

Adriana Gheorghiu:

*ASTRA DOBROGEANĂ – Focar civilizator al spațiului
dintre Dunăre și Mare*

Coordonatorul colecției: Onuc **Nemeș-Vintilă**
Grafică copertă: Daniela **Rusu**
Editor: Daniela **Rusu**

Lucrare realizată de: Schuller Gabriela, Marin Victoria
la Tipografia Bibliotecii ASTRA

Tiraj: 15 exemplare

*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Str. G. Barițiu, nr. 5-7, cod 550178
Sibiu, ROMÂNIA
Tel.: +40 269 210551, +40 369 561731, fax: +40 269 215775
Web: <http://www.bjastrasibiu.ro>, e-mail: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: 1843 - 4754

Adriana Gheorghiu

n. 1954

Date bio-bibliografice

Data și locul nașterii: 11.01.1954, Constanța, jud. Constanța
Adresa: Constanța, Bul. Al. Lăpușneanu nr. 106, Bl. L1, sc. D, ap. 68
E-mail: bjcgeorghiu@yahoo.com

STUDII

1961-1973 – generale și liceale - Constanța
1973-1977- Universitatea București, Facultatea de Limbi și Literaturi Slave,
Secția
 Limba și Literatura Polonă-Limba și Literatura Română
1999-2000 –Universitatea București, Facultatea de Litere, Curs postuniversitar de
 Biblioteconomie și Știința Informării

ACTIVITATE PROFESIONALĂ

1977-1980 – profesoară de limba și literatura română la Școala generală din
comuna Smulți, jud. Galați, grad didactic – definitiv

1980- azi – bibliotecară, Biblioteca Județeană “Ioan N. Roman” Constanța

2003-2004, 2004-2005 – cadru didactic la Școala Postliceală de Bibliotecari de la
Colegiului Național Pedagogic “Constantin Brătescu” din Constanța, pentru
cursul de Psihopedagogia lecturii și seminarul de Clasificare-Catalogare

Președinta Filialei Constanța a Asociației Naționale a Bibliotecarilor
și Bibliotecilor Publice din România, membră în Biroul Executiv al
A.N.B.P.R.

ALTE ACTIVITĂȚI

Articole pe teme profesionale și culturale în revista *Biblioteca*, în revista *Biblion* editată de Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța, în volume colective și în presa locală

Coordonator (în col.) al *Dicționarului de personalități dobrogene*, vol. 1-3, Constanța, Editura Ex Ponto, 2005-2008

Din această serie au apărut conferințele:

Octavian Paler	<i>Autoportret într-o oglindă spartă</i>	1
Constantin Noica	<i>Eminescu – omul deplin al culturii românești</i>	2
Horia Bernea	<i>Evocat de: Andrei Pleșu, Sabin Adrian Luca, Ion Onuc Nemeș</i>	3
Rodica Braga	<i>Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate</i>	4
Mircea Braga	<i>Întoarcerea ex- librisului</i>	5
Ion Agârbiceanu	<i>Către un nou ideal – 1931 –</i>	6
Ion Agârbiceanu	<i>Necesitatea din care a răsărit <<ASTRA>></i>	7
Inaugurarea Bibliotecii ASTRA, Corpul B, 1 ianuarie 2007		8
Pr. acad. Mircea Păcurariu	<i>– Mitropolitul Andrei Șaguna – 200 de ani de la naștere</i>	9
Ioan Lupaș	<i>Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu</i>	10
Victor V. Grecu	<i>Dreptul limbii</i>	11
Antonie Plămădeală	<i>A plecat și Constantin Noica</i>	12
Giovanni Ruggeri	<i>Muzeul de Icoane pe Sticlă din Sibiel</i>	13
Dorli Blaga	<i>În ciuda vremurilor de atunci, viața lui Blaga la Sibiu a fost frumoasă și luminoasă</i>	14
Octavian Goga	<i>La groapa lui Șaguna</i>	15

George Banu	<i>Actorul european</i>	16
Rita Amedick	<i>Podoabe pentru o sfântă a săracilor</i>	17
Basarab Nicolescu	<i>Întrebări esențiale despre univers</i>	18
Vasile Goldiș	<i>La mutarea bustului lui G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii</i>	19
Eugen Simion	<i>Constantin Noica – arhitectura ființei</i>	20
Jan Urban Jarnik	<i>Un prieten sincer al poporului nostru</i>	21
Al. Dima	<i>George Coșbuc în Sibiu</i>	22
Octavian Goga	<i>Țăranul în literatura noastră poetică</i>	23
Răzvan Codrescu	<i>Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Știința lui Scio Deum esse</i>	24
Victor V. Grecu	<i>Identitate. Unitate. Integrare – în spectrul globalizării</i>	25
Remus Rizescu	<i>Compozitorul slovac Jan Levoslav Bella și Sibiul</i>	26
Teodor Ardelean	<i>Limba înainte de toate și în toate</i>	27
Andrei Șaguna	<i>Românii s-au zbatut mai mult pentru limbă decât pentru viață</i>	28
Andrei Bârseanu	<i>Asociațiunea nu va face literatură și știință, ci numai va sprijini literatura și știința</i>	29
Iuliu Moldovan	<i>Problema Munților Apuseni</i>	30

Ion Duma	<i>Eminescu și românii din Ungaria</i>	31
Vasile Ladislau Pop	<i>„Luptele politice nu numai că ne-au răpit timpul, dar au înstrăinat frați de către frați”</i>	32
Vasile Ladislau Pop	<i>“Numai lumina, numai cultura ne poate mântui: cultura și lumina trebuie să ne dea putere în brațe, ca să ne știm apăra viața, și minte și înțelepciune spre a ne ști conserva și înmulți cele trebuincioase întru susținerea vieții”</i>	33
Vasile Ladislau Pop	<i>«(...)În loc de a trage unii într-o parte, alții în alta, în loc de a lucra unii spre stricarea și slăbirea altora ca să ne ridicam persoanele noastre (...)»</i>	34
Sebastian Stanca	<i>Pastelele lui Alecsandri</i>	35
Andrei Bârseanu	<i>„Oamenii mari se cunosc după seriozitatea cu care tratează chiar și lucrurile mici”</i>	36
Andrei Șaguna	<i>„Suntem fiii unei patrii umane, culte și constituționale”</i>	37
George Barițiu, Iacob Bologa	<i>“Nici unu poporu care nu cultiva artile si industri'a, nu are dreptu a se numerá între poporale civilisate”</i>	38
Acad. Radu P. Voinea	<i>Asociațiunea a avut un rol important în realizarea unității spirituale și naționale a tuturor românilor</i>	39
Vasile Ladislau Pop	<i>„Asociatiunea nutrește și conservă spiritul național, cultivă și conservă limba și prin aceasta existența națională”</i>	40

Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Înfiiințarea unei școli române de fete în Sibiu</i>	41
Iacob Bologa	<i>Numai dezvoltarea facultăților spirituale, numai luminarea minții, numai cultura cea adevărată, norocesc, fericesc pe om, va noroci și va ferici pe poporul român</i>	42
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Asociațiunea pentru înaintarea în cultură a femeii române</i>	43
Iacob Bologa	<i>Poporul român singur prin cultură poate să se înalțe la acea vază și demnitate care l-ar putea mântui de nenumăratele rele ce-l apasă</i>	44
Iacob Bologa	<i>Asociațiunea este de nespus folos nu numai pentru români ci și pentru popoarele conlocuitoare</i>	45
George Barițiu	<i>Raport general asupra stării Asociațiunii, 1889 ...</i>	46
Antonie Plămădeală	<i>Darul Asociațiunii către poporul român</i>	47
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	48
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	49
Elena Macavei	<i>Rolul Asociațiunii ASTRA în emanciparea femeii și educația copiilor</i>	50
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Emil Cioran (între afinitățile afective și refuzurile selective)</i>	51
Ștefan Pascu	<i>Rolul național-cultural al ASTREI</i>	52

Andrei Șaguna	<i>Munca este onoarea și reputația cea mai mare a omului</i>	53
Timotei Cipariu	<i>Școlile elementare sunt fundamentul culturii naționale și a literaturii naționale</i>	54
Timotei Cipariu	<i>Două gimnazii pentru înaintarea culturii naționale la Năsăud și Blaj</i>	55
Timotei Cipariu	<i>Cauzele naționale, prin bărbați energici, capabili de orice sacrificiu</i>	56
Cristofor I. Simionescu	<i>Astra și Țările Române</i>	57
Mihai Sofronie	<i>Vasile Stroescu, un filantrop aproape uitat</i>	58
Matei Pamfil	<i>Andrei Bârseanu și Asociațiunea</i>	59
Matei Pamfil	<i>Mitropolitul Andrei Șaguna și Asociațiunea</i>	60
Elena Macavei	<i>Călătorie în China</i>	61
Elena Macavei	<i>Glume, anecdote în publicațiile ASTREI</i>	62
Caius Iacob	<i>Matematica românească de la Gheorghe Lazăr la Traian Lalescu</i>	63
Nicolae Nicoară-Horia	<i>Schiță de portret - Atanasie Marian Marienescu –</i>	64
Tatiana Benchea	<i>Creativitatea, izvor de energie</i>	65
Sergiu Găbureac	<i>Crizele și biblioteca publică</i>	66
Mihai Racovițan	<i>Sibiul în anul evenimentelor decisive – 1918</i>	67

Mihai Racovițan	<i>Rosturile Sibiului în revoluția română din Transilvania de la 1848-1849</i>	68
Antonie Plămădeală	<i>ASTRA – Ctitorii și ctitoriile ei</i>	69
Vasile Avram	<i>Sensuri bipolare în poezia lui Blaga</i>	70
Vasile Avram	<i>Ritual pentru Noica</i>	71
Vasile Avram	<i>Codul Eminescu</i>	72
Vasile Avram	<i>Modelul Cioran</i>	73
George Barițiu	<i>Unul din scopurile principale ale școlilor de fete este să împuțineze urmările triste ale blestemului care se numește lux, vanitate omenească, dacă nu le poate paraliza cu totul</i>	74
George Barițiu	<i>Meritul Asociațiunii constă în admirabila sa influență morală care o pătrunde în toate fibrele poporului nostru</i>	75
Diana Câmpan	<i>Constantin Noica – restituiri</i>	76
Diana Câmpan	<i>Aventura adevărului fără de sfârșit în cultură; Cultura – o utopie asumată</i>	77
Alexandru Dobre	<i>Asociațiunea Trasnilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român și Societatea Academică Română</i>	78
Valer Hossu	<i>Episcopul Dr. Iuliu Hossu – Trăirea în jurământul pentru sionul românesc</i>	79

Cornel Lungu	<i>Momente ale participării Sibiului la Revoluția din 1848-1849 în Transilvania. Locul și rolul Comitetului Națiunii Române</i>	80
Cornel Lungu	<i>Din legăturile “ASTREI” cu societăți academice și culturale române și străine 1861-1914</i>	81
Cornel Lungu	<i>Pașii poetului în cetate</i>	82
Ovidiu Hurduzeu	<i>Capitalismul cu conștiință și economia participativă</i>	83
Ion Bianu	<i>August Treboniu Laurian</i>	84
Ilie Moise	<i>Ilie Dăianu și spiritul Blajului</i>	85
Cornel Lungu	<i>Petiția Episcopiei Române Ortodoxe din Statele Unite ale Americii de Nord către președintele Woodrow Wilson</i>	86
Alexiu Tatu	<i>Mihai Viteazul în documentele Serviciului Județean Sibiu al Arhivelor Naționale</i>	87
Bianca Karda	<i>Odiseea plecării unor români ardeleni din județul Sibiu în America (1900-1914) reflectată în presa transilvăneană a vremii</i>	88
Eugenia Crișan	<i>Generalul francez Berthelot și România</i>	89
George Barițiu	<i>Adunarea generală a XXX-a a Asociațiunii Transilvane</i>	90
Constantin Cubleşan	<i>Mihai Eminescu – Ciclul schillerian</i>	91
Constantin Cubleşan	<i>Ion Pop Reteganul – Folclorist și publicist</i>	92

Constantin Cubleşan	<i>Ioan Slavici – portret în oglinda timpului</i>	93
Mircea Braga	<i>Însemnări despre multiculturalitate</i>	94
Marius Laurian	<i>August Treboniu Laurian</i>	95
Keresztes Coloman Stefan, Eugenia Simona Keresztes	<i>Genii ale matematicii la Sibiu: Farkas Bolyai și János Bolyai.....</i>	96
Alexandru Sterca- Şuluţiu	<i>Nu este sub sóre natiune, care cu mai mare ardóre a animei sê-sí iubésca patrià sí vetr'a strabuniloru sei, cá Românulu</i>	97
Ioan Lupaş	<i>Înfiinţarea „Asociaţiunii“ și conducătorii ei</i>	98
Iosif Sterca Şuluţiu	<i>Discursul ținut la inaugurarea Muzeului istoric și etnografic și la deschiderea Expoziţiei, în 19 August st. N. 1905</i>	99
Ion Onuc Nemeş- Vintilă	<i>Bibliotecile publice din Olanda și misiunea lor: „Să facem o comunitate mai bună”</i>	100
Virgiliu Florea	<i>Anton Pann în reeditarea-model lui M. Gaster (1936)</i>	101
Horst Ernst Klusch	<i>Pe urmele strămoşilor habani</i>	102
Ion Agârbiceanu	<i>Raportul Secretariatului general al Secţiunilor literare-ştiinţifice ale „Astreii” dela 6 Iunie 1932 – 27 Mai 1933</i>	103
Liliana Popa	<i>Oameni și cărți în Sibiul de altădată</i>	104

Vasile Crișan	<i>Protecția patrimoniului cultural sibian. Istorie și actualitate</i>	105
George Barițiu	<i>Din istoria Asociațiunii (1861-1888)</i>	106
George Barițiu	<i>Raportul Asociațiunii după 31 ani</i>	107
Werner Schaal	<i>Noua Bibliotecă Universitară a Universității „Lucian Blaga” – Die neue Universitätsbibliothek der Lucian-Blaga-Universität</i>	108
Ilarion Pușcariu	<i>Cuvântulă Presidială la deschiderea adunării generale a Asociațiunei transilvane, ținute la 10/22 și 11/23 Octobrie a. c. în Năseudă</i>	109
Marin Diaconu	<i>Emil Cioran și Constantin Noica</i>	110
Marin Diaconu	<i>Emil Cioran și Nicolae Tatu</i>	111
Vasile Grajdian	<i>Preotul muzician Gheorghe Șoima</i>	112
Matei Pamfil	<i>Gustav Weigand și Asociațiunea</i>	113
Paul Brusanowski	<i>Mitropolitul Andrei Șaguna – o viață de sfințenie</i>	114
Paul Brusanowski	<i>Concepția canonică a mitropolitului Andrei Șaguna privind organizarea Ortodoxiei ecumenice și a poziției Mitropoliei românești din Transilvania și Ungaria</i>	115
Liliana Moldovan	<i>Deschideri antropologice în opera lui Emil Cioran</i>	116
Alexiu Tatu	<i>Arhivele Statului din Cluj în refugiu la Sibiu. Documente de arhivă</i>	117

Mariana S. Țăranu	<i>Degradarea sistemului de învățământ, mass-media și persecuțiile religioase din Moldova de la est de Prut în timpul primei ocupații sovietice (1940-1941)</i>	118
Rodica Braga	<i>Despre condiția femeii –scriitor</i>	119
C. George Săndulescu	<i>Atitudinea Noica</i>	120
***	<i>Școala civilă de fete cu internat</i>	121
Elena Macavei	<i>Însemnări de călătorie în Scandinavia</i>	122
Corina Turcu	<i>Stil și gândire la Augustin Buzura</i>	123
Nicolae Balotă	<i>Cercul câinilor muzicanți</i>	124
Ion Taloș	<i>Franz Obert - cel mai de seamă etnolog ardelean din deceniul al șaselea al secolului al XIX-lea</i>	125
Mircea Braga	<i>Mărirea și decăderea reportajului literar</i>	126
Mihai Augustin Racovițan	<i>Despre starea românilor din Ungaria dualistă la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea</i>	127
Onuc Nemeș-Vintilă	<i>Pantheon național sau Istoria este morală care instruează prin exemple</i>	128
Constantin Chiriac	<i>Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu</i>	129
Iuliu Adrian Paul	<i>Enigma tăblițelor de la Tărtăria</i>	130
Emanuel PavelTăvală	<i>Enciclopedia ortodoxiei românești</i>	131

Ioan Seni	<i>Pagini din istoricul Despărțământului Astra Năsăud</i>	132
Silvia Pop	<i>Despărțământul Blaj al ASTREI (1870-2011)</i>	133
Doina Udrescu	<i>Rolul ASTREI în formarea unui patrimoniu artistic național</i>	134
Policarp Chițulescu	<i>Noi manuscrise - posibile autografe - aparținând monahului Gavriil Uric de la Neamț</i>	135
Lazăr Lădariu; Mariana Cristescu	<i>Dr. Eugen Nicoară – un Mecena al românilor mureșeni</i>	136
Mariana Cristescu; Lazăr Lădariu	<i>Despărțămintele Sighișoara, Târgu-Mureș și Târnăveni ale ASTREI</i>	137
Bogdan Andriescu	<i>Viața privată în Transilvania secolelor XVI-XVII</i>	138
Anca Andreescu	<i>Între jurnalistică și literatură</i>	139
Elena Tîrziman	<i>Patrimoniul documentar reflectat în colecțiile speciale ale Bibliotecii Naționale a României.....</i>	140
Rodica Braga	<i>O unică și incredibilă experiență cu Mircea Ivănescu: Commentarius perpetuus</i>	141
Mircea Braga	<i>Proiecția nietzscheeană a Europei Unite</i>	142
Alex Ștefănescu	<i>Profesia de critic literar</i>	143
Letiția Constantin	<i>Eminescu muzical-partituri aflate în Colecțiile Speciale ale Bibliotecii Naționale a României</i>	144

Brad Coriolan	<i>Comemorarea eroilor și martirilor români în exil</i>	145
Ovidiu Hurduzeu	<i>Distributismul românesc, între Ion Mihalache și societatea de mâine</i>	146
Marin Diaconu	<i>Emil Cioran și trăirea vieții proprii</i>	147
Adriana Gheorghiu	<i>ASTRA DOBROGEANĂ – focar civilizator al spațiului dintre Dunăre și Mare</i>	148

Adriana Gheorghiu

ASTRA DOBROGEANĂ – focar civilizator al spațiului
dintre Dunăre și Mare *

Prima provincie istorică românească și totodată spațiu de sinteză a numeroase etnii, „o Românie în miniatură” (Nicolae Iorga) dar și „un extraordinar mozaic de rase” (Constantin Brătescu), Dobrogea este o zonă de intensă și fecundă interculturalitate, considerată adesea, alături de Banat, ca exemplară sub aspectul armoniei interetnice. Prea generalizatoare și edulcorată ca orice etichetă, aceasta e totuși una dintre caracteristicile definitorii ale tărâmului danubiano-pontic, tărâm locuit din preistorie de neamul getic al tracilor, la care s-au adăugat atâtea aluviuni demografice încât chiar „se sparie gândul”: sciți, greci, romani, slavi, turci, tătari, bulgari, dar și „lazi, curzi, armeni, cerchezi, germani, ruși, români din Transilvania sau din Regat, sârbi, albanezi, țigani nomazi și alții care cu timpul au dispărut, ca arabi, negri, fiecare cu obiceiurile și limbile lor [...]”²

Teritoriu pierdut în secolul al XIV-lea de Mircea cel Bătrân în conflictul asimetric cu Imperiul Otoman, aflat apoi timp de peste cinci veacuri sub dominația aceluiasi imperiu și revenit în urma Războiului de Independență la patria-mamă, Dobrogea a fost un creuzet care a metabolizat și conservat de-a lungul timpului identități, cutume, mentalități, tradiții, cu un cuvânt - culturi atât de diverse, încât sunt mulți (și, prin puținătatea documentelor și insuficiența cercetărilor, de multe ori îndreptățiți) cei care se miră că la 1878

* Conferință susținută în data de 21 iunie 2011

² C. Brătescu. *Populația Dobrogei*, în *Dobrogea. Cincizeci de ani de viață românească*, București, Cultura Națională, 1928, p. 113

8..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

administrația română care a preluat provincia Dobrogea integrând-o statului național a mai găsit aici elemente etnice autentice românești. Erau, desigur, fuseseră dintotdeauna, dar nu majoritare, nu proeminente, și fără o amprentă puternică, așternută specific pe pământul locuirii.

A fost războiul lor, al celor de după momentul istoric 1878, acela de a construi nu numai căi ferate, poduri, porturi, clădiri industriale și civile, ci și instituții culturale care înobilează un teritoriu și-l transformă dintr-un spațiu de locuire într-o zonă de spiritualitate.

Cercurile culturale au constituit unul din primele nuclee ale unor astfel de instituții. Deși nementionate oficial, ele au luat naștere la inițiativa unor învățători sau frunțași ai satelor (frumos numiți „luminători”, căci așa au fost), sub influența intelectualilor marcați ai timpului, oameni cu vocație întemeietoare, conștienți de valoarea legitimantă a culturii. În anul 1881 a luat ființă la Constanța, din inițiativa prefectului Constantin Ciocârlan, primul club cultural, care a funcționat în localul hotelului Panaiote. Se făcea lectură, muzică, „conversațiune” și chiar comerț, scopul fiind „asociațiunea”, ca factor de progres moral și material, după cum menționa un ziar al timpului.³ Societatea „Damele române”, axată, după moda vremii, pe activități caritabile și baluri, a fost urmată, prin deceniul al treilea al secolului următor, de „Asociația pentru emanciparea civilă și politică a femeilor române – Cercul Constanța”, care avea o miză mult mai înaltă : „*educația politică, socială și culturală a femeii*”.⁴ La presiunea corpului profesoral constănțean, în anul 1898 s-a înființat Cercul literar „Ovidiu”, având în frunte pe aromânul Petru Vulcan, intelectual ardent pentru cauza națională și culturală a românilor.

³ *Farul Constanței*, 18 octombrie 1881

⁴ A. Lăpușan. *Forme ale culturii de masă și educație populară în Dobrogea, în Dobrogea 1878-2008. Orizonturi deschise de mandatul european*, Constanța, Editura Ex Ponto, 2008, p. 264

Scopul Cercului era acela „de a ridica nivelul cultural în Constanța și în toată Dobrogea”, prin înființarea unei „biblioteci universale de la izvoarele căreia se pot adăpa toți cei prezenți și viitori”, prin susținerea de conferințe pentru „cei ce n-au avut fericirea să fie în contact zilnic cu știința”⁵, prin fondarea de școli pentru adulți și înființarea unei reviste literare. Din comitetul de conducere făceau parte, ca membri de onoare, personalități prestigioase ale culturii românești: Spiru Haret, Grigore Tocilescu, I. L. Caragiale, B. P. Hașdeu, V. A. Urechia, Ion Kalinderu. În același an se inaugura „biblioteca universală” care, cu cele 3500 de volume adunate prin listă de subscripție din toată țara și cu program zilnic de funcționare pentru public, cu cele 3000 de împrumuturi (în afară de consultările la sediu) din puținii – din păcate - ani de existență (până în 1904), a constituit nucleul unei instituții emblematice a spațiului dobrogean actual, Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța.

Demne de menționat sunt și organismele culturale Liga culturală pentru Dobrogea, secțiile Medgidia și Constanța (înființată în 1892), în cadrul căreia se rostesc cuvinte pline de căldură și solidaritate pentru transilvănenii care vor „*libertate și patrie*”, iar cetățenii Constanței trimit o telegramă de îmbărbătare marelui patriot Ion Rațiu⁶, apoi Cercul de lectură „Cultura” (1905-1906), Societatea „Arte, Litere și Sport” (1907-1910), Societatea culturală dobrogeană, înființată în 1920 la Constanța de omul politic și scriitorul Ioan N. Roman, („Patriarhul Dobrogei”, cum l-a numit Nicolae Iorga pentru dăruirea cu care a militat pentru drepturile dobrogenilor), împreună cu profesorul Constantin Brătescu, societate care a promovat studiul științific al istoriei Dobrogei și a editat revista *Analele Dobrogei*, Academia populară Constanța (1926), ateneele populare „Scena Dobrogeană” (1928) și „Ovidiu”,

⁵ P. Vulcan. *Genesa și fazele Cercului literar „Ovidiu”*, în *Ovidiu*, I, nr. 1, p. 16

⁶ *Alarma Dobrogei*, Galați, 21 august, 23 septembrie 1897

10..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

cenacluri literare, asociații muzicale remarcabile precum „Asociația corală mixtă” la Cernavodă (1905) și Societatea de muzică instrumentală și corală „Reuniunea muzicală mixtă Gavriil Musicescu” la Constanța (1906), urmate de „Doina Dobrogei” (1934) și mai apoi „Cântul Mării”.

Cercurile, asociațiile și fundațiile culturale (e.g. Fundația culturală regală „Principele Carol”) au iradiat și în județele Dobrogei, în localități mai mari precum Medgidia, Mangalia, Tulcea, dar și în mediul rural, cunoscute fiind cele din Pantelimonu de Sus și Caramurat (azi Mihail Kogălniceanu). Desfășurând un adevărat program iluminist, ele ținteau, în prelungirea școlii, educarea și emanciparea lumii satului prin cunoaștere practică (economie casnică, medicină populară, igienă) și cultură (cu loc geometric cartea, lectura), instituția tradițională a șezătorii și cea – mai recentă – a bibliotecii fiind promotoarele a ceea ce astăzi numim „educația adulților” sau, în noua *lingua franca*, „life-long learning”.

Revistele culturale dobrogene: *Steaua Dobrogei*, *Farul Constanței*, *Ovidius*, *Dobrogea jună*, *Analele Dobrogei*, *Arhiva Dobrogei*, *Revista Dobrogeană*, *Farul*, *Dacia*, *Marea Neagră*, *Coasta de argint*, *România dela mare*, *Graiul Dobrogei*, *Astra Dobrogeană* și încă altele, extensii media ale acestor organisme culturale, au constituit tot atâtea tribune, mai longevive sau mai scurte de ani, care au generat discursuri de legitimare națională și culturală autentice, și, dintr-o întristătoare perspectivă actuală, pilduitoare prin crez și sinceritate.

Minoritățile, în special cea turcă și cea tătară, își aveau și ele instituțiile lor, iar autoritățile timpului susțineau substanțial activitatea culturală și artistică a Dobrogei. Mecenatul se exercita frumos, prin donarea de spații pentru așezămintele culturale, sau de fonduri pentru publicațiile și manifestările acestora. Un rapel pentru contemporani...

Am făcut acest excurs dintr-un sentiment personal greu încercat „prin vremi”: cu o ascendență italo-moldo (presupus ceangăie)-oltenească, născută în Constanța, la o aruncătură de băț de *limes*-ul roman adăpostind ruinele anticului Tomis, având în neam și slavi, și greci, și nemți, și albanezi, mă simt curat dobrogeană și mă crispez când acestui spațiu de o spiritualitate aparte i se atribuie epitete mai dure de tipul „noncultural”, „mercantil”, „de vaporeni”, sau mai blânde „balcanic”, „oriental”. Ar fi stupid să nu recunosc cantitatea de realitate și adevăr, cu rădăcini istorice (la care se adaugă, din nefericire, argumente „la zi”) a acestor calificative. Dar orașul meu a fost și metropolă a Pontului Stâng sub romani, și sediu episcopal sub bizantini. Aici a trăit (și a murit, scriind între timp, pe lângă „*Tristia*” și „*Epistulae ex Ponto*”, și un poem în limba geților), Ovidius, considerat de Alexandru Piru cel dintâi scriitor român (supralicitare protocronistă? sau dimpotrivă, sfidare a valorilor neaoșe? obiectivitate absolută? – nu reușesc să-mi dau seama), prin stepa dobrogeană tradiția spune că a pășit Sfântul Apostol Andrei, „întâiul chemat”, aici (la Niculițel) sunt mormintele primilor „martiri ai lui Hristos” : Attalos, Zotykos, Kamasis și Philippos, aici s-au născut sfinții Ioan Casian, întemeietorul vieții monahale în Europa apuseană, Niceta de Remesiana, al cărui „*Te Deum*” face parte și astăzi din canonul liturgic al principalelor confesiuni creștine, și Dionisie Exiguul („cel mic, cel smerit”), care a stabilit cronologia universal adoptată a erei creștine, tot aici s-au pus bazele primului – și irepetabilului!- imperiu cu participare românească, acela româno-bulgar al fraților vlahi Ioniță, Petru și Asan. Și tot aici, după valuri de istorie dominate de helenism, de Cruce și de Semilună, după procese demografice când pașnic-osmotice, când convulsive, după milenii de viață grea pe un sol arid, aproape selenar (născut, cum minunat spunea Geo Bogza, „*dintr-un rege dac și o*

12..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

dansatoare tătăroaică”), ars de soare și de geruri aprige, lipsit în interior de apă de băut, dar generos cu nou-veniții, pentru că era slab populat și se găsea pământ pentru toți, momentul 1878 a însemnat descătușare și construcție pornind aproape de la nimic.

În arhitectura simbolică a unui spațiu, instituțiile cu rol civilizator sunt fundamentale. Iar ele, cum s-a văzut chiar la o sumară expunere, au existat. Poate că nu au avut anvergura celor din alte zone ale țării, mai dăruite sub acest aspect, dar meritele lor sunt, *ipso facto*, cu atât mai mari, pentru că au determinat, metonimic vorbind, transformarea lui Küstenge în Constanța. Am făcut referire mai ales la cele de până spre mijlocul perioadei interbelice, pentru că au avut, prin platforme și reprezentanți, prin misionarismul asumat, prin devotamentul implicării, un caracter întemeietor mai pregnant, de recuperare a retardului istoric și de anihilare a handicapului „turcirii” (ghilimelele elimină prezumția de incorectitudine politică; este expresia consacrată, clasică, a unui timp revolut, expresie care și-a avut, în epocă, rezonul ei).

Una dintre instituțiile fundamentale de natură civilizatoare ale spațiului danubiano-pontic a fost „Astra dobrogeană”, sora de la mare a „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român”. În registru metaforic, crearea ei a fost ca o nouă descindere a mocanilor în Dobrogea, și la fel de binefăcătoare. Căci mocanii au trecut Dunărea începând cu secolul al XVIII-lea și, masiv, în cel următor (deși transhumanța a favorizat așezarea lor din perioade mai timpurii)⁷, lăsând urme în toponimie (Mărgineni, Satu Nou, Sibioara, Vadu Oii), dar mai ales impregnând benefic spiritul locului cu hărnicie, seriozitate, rigoare, eficiență și onestitate, și mai cu seamă cu sentimente naționale profunde, îndelung călite în traiul de dincolo de Carpați.

⁷ Vezi D. Șandru. *Mocanii în Dobrogea*, Institutul de Istorie Națională, 1946

Misiunea statuată în 1861 de Andrei Șaguna „Asociațiunii transilvane”, aceea ca „*intelectualitatea românească să realizeze înaintarea literaturii, culturii, industriei și agriculturii, ridicarea stării spirituale și materiale a națiunii române din Transilvania, crearea unui front cultural la nivel național*”⁸, a fost respectată și amplificată după primul război mondial, când, sub președinția lui Vasile Goldiș, se adoptă crearea de despărțăminte centrale, județene și regionale, astfel încât „*Banatul are să devină o regiune a Asociațiunii cu autonomia ei precizată în statute noi, tot astfel și Basarabia și Bucovina, mai apoi Muntenia, Moldova și Dobrogea. Flamura culturii și solidarității românești purtată de „Astra” trebuie să fâlfâie deasupra întregului pământ al României*”⁹.

Sub aceste auspicii, la 5 mai 1927 prind corp Regionala „Astra Dobrogeană” și Despărțământul Constanța al „Astrei”, cu sediul în clădirea Serviciului sanitar al portului. Această „*frumoasă și mult promițătoare inițiativă*” era slujită, conform *Regulamentului*¹⁰, de persoane care își îndeplineau *pro bono* obligațiile. În primul an se înființează filiale la Tuzla, Agigea, Mangalia, Medgidia, Saligny, Cernavodă, Tichilești, Osmancea, Ștefan cel Mare, dar și despărțămintele județene Durostor, Caliacra (astăzi în Bulgaria), Tulcea și Ialomița.

Programul „Astrei Dobrogene” și al Despărțământului Constanța al „Astrei”, în sintonie cu cel al asociației-mamă, era limpede și generos, urmărind progresul prin cultură, emanciparea prin educație, înălțarea morală prin cultivarea spiritului, laolaltă cu promovarea și consolidarea valorilor

⁸ *Astra în anii de după război, 1918-1928*, Editura „Asociațiunii Sibiu”, f.a., p. 62

⁹ P. Matei. *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român (ASTRA) și rolul ei în cultura națională*, Cluj-Napoca, Editura „Dacia”, 1986, p. 54

¹⁰ *Regulament al afacerilor interne pentru despărțămintele asociațiunii*, Sibiu, Editura „Asociațiunii”, 1912, p. 8

14..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

naționale, într-o Românie de-acum unită - ideal la care Asociațiunea transilvană își adusese o contribuție esențială.

Conferințe, șezători culturale, reprezentații teatrale și concerte, biblioteci populare și publicații, dar și, în fiecare localitate rurală, localuri pentru serbări, muzică și cinematograf, alături de școală cu tabără și teren pentru practicarea exercițiilor fizice erau obiective de prim ordin ale programului. O altă exigență era aceea a susținerii financiare a elevilor dotați pentru carte, și acordarea de ajutoare în cărți și vestimentație celor săraci.

Un sediu propriu era indispensabil, după cum pleda primul președinte al „Astrei Dobrogene”, generalul Ion Vlădescu: *„Construcția la Constanța a unei case denumită „casa Astrei Dobrogene” este o mare necesitate. Ea ar trebui să aibă sală de cinematograf, muzeu, bibliotecă, săli de sfat și lectură. În ziua „Astrei Dobrogene”, care este Sfinții Constantin și Elena, se va sărbători la Constanța și în toate satele cu cea mai mare pompă. „Astra” va premia cele mai frumoase costume femeiești, satul care va avea cele mai multe războaie de țesut. Șezătorile vor fi de două feluri: cultural-artistice și strămoșești: lucru de mână și povestiri”*.¹¹ Regionala a funcționat alături de Ateneul popular „Îndrumarea”, în sediul Școlii primare mixte nr. 7, cu sprijinul financiar al municipalității.

Primul an de existență al „Astrei Dobrogene” se încheie cu un palmares care impresionează: 97 de șezători, două festivaluri, două concerte, trei reprezentații teatrale, înființarea unui cor, a unei orchestre, a unui studio de teatru și a unei secții sportive, organizarea a 47 de filiale în județ, și constituirea de biblioteci în mai mult de jumătate din numărul filialelor.¹² Elevii de liceu merituoși au primit premii pentru literatură și desen, iar la

¹¹ *Astra dobrogeană*, I, nr. 3-4, septembrie 1929, p. 5

¹² *Transilvania*, 59, nr. 12, decembrie 1928, p. 965

sărbătorirea zilei de 24 ianuarie, premii pentru costume naționale.¹³ La 1 iunie 1928 s-a înființat cercul de muzică instrumentală „Astra Dobrogeană”, având ca membri fondatori pe profesorul Aur Alexandrescu, președinte, Edmond Pinelis, director artistic, Ion Ionescu, vicepreședinte, Ion Pritzopol, secretar, și în cadrul căruia s-a înființat, în același an, un cvartet de coarde.¹⁴ Iar de Crăciun, la concursurile de colinde organizate, s-au oferit premii în valoare de 12.000 lei.¹⁵

În anul următor, rapoartele „Astrei Dobrogene” consemnau: „Cinematograful nostru este cunoscut în lumea satelor, și a adus nesfârșite bucurii sufletești celor ce l-au văzut. Teatrul [condus de C. P. Demetrescu, actor și ziarist] a realizat tot ce s-a văzut mai frumos la Constanța [două spectacole cu „Fântâna Blanduziei” a lui Vasile Alecsandri, prezentate la Cazinoul Comunal]. Secția sportivă, orchestra, corul, de asemenea nu sunt mai prejos în activitatea lor.”¹⁶

La 4 mai 1929 se realizează dezideratul „Astrei” - Regionala Dobrogea de a avea un organ de presă, prin apariția revistei omonime. „Astra dobrogeană”, revistă culturală și educativă lunară, Buletin oficial al al Asociațiunii pentru cultura poporului român, este întâmpinată cu căldură de revista sibiană „Transilvania”: „Menționăm cu laudă pentru Dobrogea și Dobrogeni ca asociațiunea noastră, în drumul ei peste Carpați, aici a aflat mințile cele mai înțeleghătoare și suflet entuziast pentru munca culturală în masele mari ale țărânilor noastre. Programa de a munci a „Astrei Dobrogene” intră cu totul în preocupările Asociațiunii și ne bucurăm de

¹³ E. Dunăreanu. *Astra Dobrogeană*, în *Comunicări și referate de bibliologie*, Constanța, Biblioteca Județeană Constanța, 1984, p. 367

¹⁴ A. Lăpușan, *op. cit.*, p. 267

¹⁵ *Transilvania*, 60, nr. 10-11, octombrie-noiembrie 1929, p. 78

¹⁶ *Astra dobrogeană*, I, nr. 8, noiembrie 1929, p. 5

16..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

sublinierea chestiunilor locale, care vor fi urmărite de Regională în folosul provinciei dela Marea Neagră, și a neamului întreg."¹⁷

Din articolul-program al revistei, „Rostul nostru”, spicuim: „*Multe veacuri dearândul, românii de pretutindeni au luptat UNIȚI ÎN CUGET ȘI-N SIMȚIRI pentru același ideal sfânt al înfăptuirii României de azi. Lupta a fost dusă cu atâtea sacrificii, că azi nu e palmă de loc din patrimoniul național care să nu fi fost botezată cu sângele glorioșilor noștri strămoși și părinți. Sunt zece ani de când (...) vedem România de azi așezată în hotarele idealului nostru împlinit. Dar nu este deajuns să fim stăpâni (...). Graiul și scrisul nostru să răsunе de la un capăt la celălalt al țării într-un singur fel (...). Dobrogenii și-au dat dela început seama că marea operă săvârșită de „Astra Ardeleană” în pregătirea unirii și mai ales de marele rol ce va trebui să-l joace în pregătirea sufletească a tuturor românilor (...). Cărturarii dobrogeni, dându-și primii seama de această mare nevoie a neamului, s-au grupat cu un sentiment patriotic potrivit momentului, putând astfel, în 1927, înființa „Astra Dobrogeană”, sora „Astrei Transilvane”, iar astăzi împreună dăm la lumină cartea de aur a românului dobrogean.*”¹⁸

În numerele (puține, din păcate) ale revistei au apărut, sub semnăturile unor intelectuali ai timpului - profesori, ziariști, poeți, specialiști din diverse domenii, articole destinate lumii rurale, cu sfaturi agricole și sanitare, cu îndemnuri și consiliere la lectură („*Ce să se citească la sate*”), versuri, cronici literare și dramatice, memorialistică. După nici un an, revista nu mai apărea, așa cum de multe ori inițiative generoase și entuziaste iscate în altă parte au reverberat puțin și au sucombat repede în aceste locuri marcate uneori de tarele pe care le aminteam.

¹⁷ *Transilvania*, 60, nr. 7-8, iulie-august 1929, p. 656

¹⁸ D. Constantin-Zamfir, O. Georgescu. *Presa dobrogeană (1879-1980). Bibliografie adnotată și comentată*, Constanța, Biblioteca Județeană Constanța, 1984, p. 39-40

Și totuși. Despărțământul Constanța, remarcat de la început în cadrul Regionalei Dobrogea, a avut importante reușite, coagulând în jurul său majoritatea membrilor și a inițiativelor, beneficiind și de o logistică adecvată: un aparat de cinematograf pentru sate, un automobil, facilități de cazare la hotel (sau han) și asistență sanitară în deplasările în județ. Despărțământul, prezidat de medicul P. Stoenescu, a reușit să organizeze 60 de cercuri culturale în care s-au susținut conferințe populare pe teme precum „Tuberculoza”, „Creșterea copiilor” „Soarele dător de viață”, „Combaterea boalelor venerice”, însoțite de proiecții de filme, și să înființeze în teritoriu o rețea de 45 de biblioteci „poporale”.¹⁹

În anul 1935, ca urmare a activității din ce în ce mai palide, Comitetul Central al „Astreii” decide desființarea celei dobrogene, „*cu excepția despărțământului Constanța ca organizație culturală a instituțiunii noastre.*”²⁰ Dar și acesta dă semne de slăbiciune. Se mai înființează, ca ultim gest de revigorare, o secțiune muzical-instrumentală, dar existența ei e efemeră. Anul 1936 marchează încetarea definitivă a activității asociației.

Dintre toate constructele culturale ale începuturilor modernizării Dobrogei, „Astra Dobrogeană” a fost, cu toate limitele ei și în pofida timpului scurt de ființare, cea mai intens racordată la idealul identității și unității naționale, ideal care a tutelat spiritul „Astreii” sibiene mamă. Românii dobrogeni au fost, cu certitudine, în gradul cel mai mare apropiați, ca trăire identitară, de frustrările și dramele multisekulare ale românilor transilvăneni. Un etos comun, creat de vicisitudini comune, de jugul comun, ba de lemn, ba de fier...Și susținut chiar de aceiași oameni, căci mare parte din românii

¹⁹ Vezi datele în *Transilvania*, 65, nr. 4, iulie-august 1934, p. 299

²⁰ G. Preda. *Activitatea „Astreii” în 25 de ani de la Unire (1918-1943)*, Sibiu, Editura „Astreii”, 1944, p. 54

18..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Dobrogei au fost, în fapt, mocanii Sibiului. În această lumină, sintagmele „Astra”- mamă și „Astra”- soră își pierd orice panaș stilistic, devin o realitate pur obiectivă.

Valențele civilizatoare ale „Astrei Dobrogene” au antrenat puternic toți factorii interesați de progres: societate civilă, atâta câtă era, oameni politici, autorități. Abnegația înalt misionară a celor care au slujit, prin ea, binele public, este exemplară. Aplecarea spre cei mai defavorizați, spre cei mai lipsiți de resurse materiale și spirituale, dorința, de o noblețe simplă, neostentativă, dar cu atât mai valoroasă, de a ameliora condiția lor umană, ar trebui să anime, în actualitate, proiectele grandios-utopice, dar atât de găunoase, ale multor contemporani.

Și totul a început la Sibiu, dintr-un focar iradiant de spiritualitate generos împărtășită, dintr-un catalizator al idealurilor luminoase de propășire națională și progres social.

Celor 150 de ani de viață ai „Astrei Transilvane”, tuturor despărțămintelor ei, trecute și prezente, și tuturor acelor care îi țin, astăzi, în diferite forme, spiritul viu, omagiu adânc!